

I na kraju, Hrvoje Petrić se osvrće na znanstveni skup „Koprivnica - okoliš, ljudi i grad u dugom trajanju« koji je bio organiziran 2. prosinca 2006. godine u povodu 650 godina grada Koprivnice.

Silvije Jerčinović

Katalog »Život uz Dravu nekad i danas«, skupina autora, Gradski muzej Varaždin, Varaždin 2004.

Uz postav u galeriji Sermage od 19. studenoga 2004. do 28. veljače 2005. Gradski muzej Varaždin zajedno s nakladnicima, Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti i Zavodom za znanstveni rad u Varaždinu, objavili su prigodni katalog skupine autora »Život uz Dravu nekad i danas«. Intencija kataloga je prije svega upozoriti javnost na ugroženu prirodnu ravnotežu rijeke Drave i okoliša. Budućim naraštajima možda ostavljamo u naslijeđe fotografije, akvarije ili snimljene cvrkute ptica, kao što smo ih mogli čuti na izložbi. S jedne strane progres, s druge priroda kako sami autori ukazuju, ekvilibrij narušen utegom financijske premoći u nadi da ona neće hipertrofirati.

Zanimljivo ukoričeni zemljovid, a na početku topografska karta područja rijeke Drave s početka 20. stoljeća ukazuje na meandrirajući tok rijeke, odnosno borbu vode i tla, a u kompeticiji participira čovjek. Digitalni ortofoto plan toka Drave u okolici Varaždina djeluje impresivno, panoramski prikazuje involviranost ljudske ruke - kanali, brane i umjetna jezera. Uz predgovor Branka Speveca, prvom temom »Drava jučer i danas« autorica Antica Bregović osvrće se na izložbu »Život uz Dravu nekad i danas«. Usporedbom dokumentacije o prirodnim značajkama varaždinskoga kraja s današnjom dokumentacijom nastoji se ustanoviti stanje rijeke Drave koje je, prema riječima autorice, zabrinjavajuće. Istodobno uz izložbu obilježavalo se 150. godina od rođenja Adolfa Eugena Jurinca, varaždinskoga prirodoslovca koji je prvi sustavno istraživao faunu kralješnjaka varaždinskog kraja, velike baze podataka o istraživanju flore i faune, a autorica spominje i Antuna Pichlera, Gjurju Sebišanovića i Franju Košćeca. Konceptija projekta je privući pozornost na »interdisciplinarnu procjenu stanja okoliša na početku 21. stoljeća« pa i na »baze podataka u fundusima muzeja i fondovima srodnih ustanova«. U nastavku autorica piše o glavnim značajkama rijeke Drave te o položaju grada Varaždina s naglaskom na simbiozu rijeke i čovjeka. Sljedeća tema, »Postanak i resursi Dravske doline« dr. sc. Nevenka Krklec, bavi se prikazom geoloških, hidrogeoloških i hidrometeoroloških obilježja Dravske doline. Na zanimljiv način opisuje sastav tla, postanak Dravske doline, klimu, utjecaj klimatskih promjena na floru i faunu s osvrtom na vodocrpilišta u Varaždinskoj županiji. O zalihama ne treba brinuti u budućnosti, no kvaliteta, prema autoričinu mišljenju, postaje diskutabilna upozoravajući na »negativne posljedice urbanizacije i suvremene poljoprivrede«.

Marina Šimek u temi »Naseljavanje u prapovijesti i ranoj povijesti« s arheološkog stajališta, uz konfiguraciju dravskog polja, opisuje krajolik i život u porječju od neolitika i eneolitika sve do antike i ranog srednjovjekovlja. Od prapovijesnih spomenika koje autorica spominje najviše pažnje posvećuje tumulima - grobnim zemljanim humcima iz starijeg željeznog doba u kojima su pronađeni vrijedni arheološki nalazi pa i kremirani konj. U ranoj povijesti autorica

se fokusira na mrežu antičkih prometnica, točnije magistralnu cestu koja je uglavnom pratila tok rijeke Drave na kojem su nastala i važna središta koja kasnije prerastaju u fortifikacijski objekt. Osim građevina za nadzor, spominju se i stambeno-gospodarski objekti te kameni most osporavanog antičkog podrijetla, a što je demantirano sedamdesetih godina 20. stoljeća.

»Varaždinci i rijeka Drava« Spomenke Težak, kao i tema »Drava i ruralno stanovništvo Međimurja« Smiljane Petr-Marčec jedne su od najprisutnijih tema ne samo u literaturi, nego i u izvorima. Spomenka Težak opisuje odnos čovjeka i prirode, a Smiljana Petr-Marčec u svom dijelu poveznicom opisuje zanimanja uz rijeku Dravu: flojsarenje, zlatarenje, mlinovi, ribolov. Smiljana Petr-Marčec prikazuje »karakter« Drave iz djela F. Gonzcija: Međimurje, ljudi, vjerovanja, običaji koji je opisuje kao »divlja... a kraj kojim protječe izuzetno lijep... Drava stalno mijenja svoje korito... Razara stranu na koju se svaljuje njezina matica... koliko oduzme na jednoj, toliko ostavi i izgradi na drugoj obali... Ona neprekidno mijenja svoj režim i iziskuje od ljudi da joj se prilagode«. Autorica zaključuje da je Drava samo u nekim dijelovima zadržala dio izvorne ljepote - »sputana je betonskim nasipima«. O utjecaju čovjeka na »varaždinskom dijelu obale« u nastavku govori tema Spomenke Težak opisujući komunikaciju dviju obala, gospodarstvo, važnosti Drave za grad Varaždin te o flori.

U sljedećoj temi »Vrednovanje kartografskih izvora u ekohistorijskim istraživanjima« Zvonimir Kopjar upoznaje nas s kartografskim i geodetskim načelima, mjerilima karata, izvornim i izvedenim kartama, inicijatorima te kontekstu u kojem su nastale karte. »Promjena toka i oblika rijeke koje dramatično utječu na sve aspekte života uz nju može se pouzdano zabilježiti i istraživati samo uz pomoć geometrijski dovoljno točnih karata«. Ukazuje na razlike u suvremenoj kartografiji i na staru kartografsku građu. U nastavku daje opis nekoliko topografskih karata, započevši s planom Varaždinske županije iz 1801. Beyshlaga Ignatiusa, a završava s digitalnom ortofoto kartom.

U svojoj drugoj temi »Prirodne značajke rijeke Drave do sredine 20. stoljeća« Antica Bregović, služeći se povijesnim vrelima (V. Klaić: Prirodni zemljopis Hrvatske, G. Sebišanić: Ihtjološke refleksije, A. E. Jurinac: Ključ k opredjeljivanju riba u Dravi, Plitvici i Bednji, A. Pichler: Biljevni sag okolice varaždinske i Entomološka istraživanja F. Koščeca sa zbirkom od oko 70.000 primjeraka), nastoji stvoriti sliku okoliša rijeke Drave na kraju 19. stoljeća. Kritičkim osvrtom na prostor Varaždinske županije u 20. stoljeću zaključuje da unatoč eksploataciji »... na područjima starih tokova... uspjela održati ukupno vrlo bogatu biocenezu«.

Posljednja tema ovog kataloga »Drava, rijeka kojoj su namijenili da izgubi osobnost«, dr. sc. Nikole Tvrtkovića, uz prije spomenute prirodoslovce s kraja 19. i početka 20. stoljeća, navodi znanstvenike istraživače s područja faune koji predstavljaju samo dio u mozaiku koji treba popuniti kako bi se moglo pristupiti prostornom planiranju ili samoj zaštiti faune okolice Varaždina. U tu svrhu donosi usporedbu stupnja bioraznolikosti s Plitvičkim jezerima. Autor nas upoznaje i s općim obilježjima faune. U nastavku upozorava na involviranost čovjeka i njegov reflektirajući odnos prema prirodi i sve siromašniji ekosustav. Krucijalnu ulogu u stopiranju tog trenda autor daje »lokalnoj zajednici, udruženju građana koje će na znanstvenim i stručnim temeljima slobodno vrijeme posvetiti očuvanju prirode« te nastavlja pitanjem - nije li čuvanje prirode kočnica razvoju kraja ili se to može unovčiti. Odgovor je u čovjeku koji se počinje baviti podmorskim turizmom, a ne ribolovom zbog veće dobiti.

Kakvu budućnost imaju ljudi uz Dravu?! Možda im u tome pomogne »Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Hrvatske« iz 1999. ili pak EU? Prema autorovu mišljenju, pravo na odluku u očuvanju prirode trebala bi imati lokalna vlast u suradnji sa stručnjacima.

Svaki tekst popraćen je fotografijama i kartama uz bonus od 163 fotografije izložaka iz prapovijesnog razdoblja, karata, isprava, krajobraza, mostova, alata i faune.

Upozoriti na Dravu ili ono što je od njezine »arhetentične« prirodosti ostalo, kao i upotpuniti znanje o flori i fauni, intencija je kataloga.

Mario Šipek

Borislav Grgin, Rumunjske zemlje u srednjem i ranom novom vijeku, FF press, Zagreb 2006., 108 str.

Nakon objave knjige *Počeci rasapa: kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*, autor Borislav Grgin, sveučilišni profesor povijesti s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, svoje preokupacije srednjovjekovnim i ranonovovjekovnim temama jugoistočne Europe preselio je nešto istočnije, točnije u Rumunjsku, čija predmoderna povijest za stručnu, a još više za širu javnost predstavlja potpunu nepoznanicu. Iako je knjiga *Rumunjske zemlje u srednjem i ranom novom vijeku* osmišljena kao priručnik za studente, koji na osnovi najnovije rumunjske i svjetske literature ocrta glavne događaje, strukture i procese rumunjske srednjovjekovne i ranonovovjekovne prošlosti, ona može poslužiti onima koji žele saznati nešto više o prošlosti rumunjskog naroda, a da se to ne svodi samo na stereotype i mitove o Drakuli iz popularne literature.

Na početku knjige u poglavlju *Etnogeneza Rumunja* konstatira se da, iako su u etnogenezi današnjih Rumunja sudjelovale različite etničke grupe, od kojih se važnošću ističu Slaveni, kod Rumunja je, za razliku od svih njihovih susjeda, prevladala latinska (romanska) jezična sastavnica. Prva svjedočanstva o pojavi rumunjskih političkih tvorevina datiraju u početak 9. stoljeća, a sami se Rumunji u izvorima navode pod imenom Vlaha (*Vlasi, Blacci, Valachi, Ilac, Iflak, Volobi*).¹ Razni izvori, većinom bizantske provenijencije, govore o postojanju nekoliko slavensko-rumunjskih vojvodstava tijekom 9. i 10. stoljeća, a bizantska princeza Ana Komnena spominje krajem 11. stoljeća neke od rumunjskih političkih vođa na tom prostoru (Gelu - »dux Vlachorum«). Može se zaključiti da su od 9. do 12. stoljeća Rumunji (Vlasi) počeli organizirati vlastite političke strukture manjeg ili srednjeg opsega koje su se kasnije okrupnjavale, od kojih je tada najveća bila Transilvanija. Međutim, taj je proces donekle prekinulo doseljavanje Ugara koji su počeli ulaziti i naseljavati Transilvaniju od druge polovice 10. stoljeća te je njihov sustav kraljevskih županija postupno potiskivao sustav rumunjskih vojvodstava. Iako uklopljena u sastav Ugarskoga kraljevstva, Transilvanija je zadržala relativnu autonomiju, a naseljavanje Mađara i drugih naroda poput Sikula (plemena istočnjačkog podrijetla) i Sasa u svrhu obrane jugoistočnih granica Ugarskoga kraljevstva na području Transilvanije nije moglo promijeniti pretežnu rumunjsku etničku strukturu. Ujedinjenje raznih političkih tvorbi

¹ O stavu rumunjske historiografije prema problemu Vlaha vidi, ZEF MIRDITA, Vlasi u historiografiji, Zagreb, 2004., poglavlje »Vlasi u rumunjskoj historiografiji«.

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Scientific Research Journal for Economic and Environmental History

Volumen III / Broj 3
Zagreb - Samobor 2007.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Sekcija za gospodarsku povijest Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti Zagreb
(moderator: Hrvoje Petrić)

Međunarodni istraživački projekti: »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« i »Triplex Confinium - »Hrvatska riječna višegraničja« (voditeljica: doc. dr. Nataša Štefanec) Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (voditelj: prof. dr. sc. Drago Roksandić)

Urednici / Editors-in-chief:

Mira Kolar-Dimitrijević, Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Nataša Štefanec, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (Zagreb, Hrvatska), Daniel Barić (Le Havre-Pariz, Francuska), Slaven Bertoša (Pula, Hrvatska), Zrinka Blažević (Zagreb, Hrvatska), Tatjana Buklijaš (Cambridge, UK), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb, Hrvatska), Andrej Hozjan (Maribor, Slovenija), Halil İnalçik (Ankara, Turska), Egidio Ivetic (Padova, Italija), Aleksandar Jakir (Split, Hrvatska), Karl Kaser (Graz, Austrija), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb, Hrvatska), Kristina Milković (Zagreb, Hrvatska), Ivan Mirnik (Zagreb, Hrvatska), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Rijeka, Hrvatska), Gordan Ravančić (Zagreb, Hrvatska), Marko Šarić (Zagreb, Hrvatska), Nataša Štefanec (Zagreb, Hrvatska), Mladen Tomorad (Zagreb, Hrvatska), Jaroslav Vencalek (Ostrava, Češka), Milan Vrbanus (Zagreb, Hrvatska), Zlata Živaković Kerže (Osijek, Hrvatska)

Grafički urednik / Graphic design:

Alojz Zaborac

Prijelom / Layout:

Meridijani, Marina Skelin

Lektura / Language editing:

Lidija Menges

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN:

1845-5867

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2007.

Adresa uredništva / Mailing address:

Hrvoje Petrić (urednik)
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@inet.hr

Na naslovnici:

Splavi na rijeci Dravi pokraj Donje Dubrave 1938. godine